

AGRICULTURAL INCOME

કૃષિ ઉત્પાદન અને બજાર દર્શન

કૃષિ ઉદય...

અંક : ૨

ખંડ : ૪

એપ્રિલ ૨૦૧૬

ભારત સરકાર દ્વારા બફર સ્ટોક માટે ૨૩૦૦ ટન ડુંગળીની ખરીદી

ભારત સરકાર દ્વારા આ વર્ષ (૨૦૧૫-૧૬) ડુંગળીનો બફર સ્ટોક ઉભો કરવા માટે ખેડૂતો પાસેથી સીધી ખરીદી દ્વારા ૨૩૦૦ ટન ડુંગળી પ્રાપ્ત કરી છે જે નબળાં વર્ષમાં ડુંગળીનાં બજાર ભાવ વધારાના સમયે તેનાં ભાવ નિયંત્રિત કરવામાં મદદરૂપ થશે. ૯૦૦ કરોડના કિંમત સ્થિરતા ફંડ (PSF) ના ઉપયોગ દ્વારા ડુંગળીનો બફર સ્ટોક ઉભો કરવામાં આવેલ છે. PSF ફંડનો ઉદ્દેશ બજાર ભાવ નિયંત્રિતમાં દરમ્યાનગીરી દ્વારા ખેડૂતો તેમજ ગ્રાહકોના હિતોનું રક્ષણ કરવાનો છે. આ ફંડનો ઉપયોગ બટાકા તથા કઠોળનો બફર સ્ટોક ઉભો કરવા માટે પણ કરવામાં આવશે.

સરકાર આ વર્ષે કુલ ૧૫૦૦૦ ટન ડુંગળી ખરીદી કરવા માંગે છે. સ્વિ (શિયાળુ) ડુંગળીના પાકનું આગમન શરૂ થયું છે અને સહકારી સંસ્થા નેશનલ કો-ઓપરેટીવ માર્કેટિંગ ફેડરેશન (નાફેડ) કુલ ૧૦૦૦૦ ટન ડુંગળીની ખરીદી કરશે. જ્યારે નાના ખેડૂતોનું કૃષિ ઉદ્યોગ કોન્સોર્ટિયમ (SFAC) ૫૦૦૦ ટન ડુંગળી ખરીદશે. અત્યાર સુધીમાં નોડલ એજન્સીઓ નાફેડ અને SFAC દ્વારા અનુક્રમે ૧૫૦૦ ટન અને ૮૦૦ ટન ડુંગળી ખરીદવામાં આવી છે. સંગ્રહ કરી શકાય તેવી ગુણવત્તા ધરાવતી ડુંગળી રૂ. ૮.૫૧ પ્રતિ કિગ્રાના ભાવથી ખેડૂતો પાસેથી સીધી ખરીદી કરવામાં આવી છે. ડુંગળીનો સ્ટોક લાંસણગાંવ (નાસિક, મહારાષ્ટ્ર) ખાતે રાખવામાં આવશે. કૃષિ મંત્રાલયના આંકડા મુજબ ડુંગળીનું ઉત્પાદન ગયા વર્ષે ૧૮૯૨ લાખ ટન હતું જે વર્ષ ૨૦૧૫-૧૬ માં ૨૦૩૩ મિલિયન ટન થવાનો અંદાજ છે.

મહારાષ્ટ્રમાં ડુંગળીના ભાવ પ્રતિ કિગ્રા રૂ. ૨-૩ હતા ત્યારે નાફેડ અને

અધ્યક્ષ :

ડૉ. હરીશ પાઠ

માનનીય સલાહકાર :

ડૉ. મહેશ પાઠક

મુખ્ય સંપાદક :

ડૉ. એસ. એસ. કલમકર

સહસંપાદક :

ડૉ. એચ. પી. ત્રિવેદી

ડૉ. ડી. જે. સૌહાણ

સંપાદક :

ડૉ. હેમંત શર્મા

વિષય સંપાદક :

ડૉ. એમ. એન. સ્વેન

ડૉ. એસ. આર. ભૈયા

શ્રી એમ. મકવાણા

પ્રસાર પ્રભારી :

શ્રી દીપ કે. પટેલ

પ્રકાશક :

એગ્રો ઈકોનોમિક રિસર્ચ સેન્ટર,

સરદાર પટેલ યુનિવર્સિટી,

વલ્લભ વિદ્યાનગર-૩૮૮૧૨૦

આણંદ, ગુજરાત

E-mail:

director.aerc@gmail.com

website: www.aercspu.ac.in

એસએફએસી (SFAC) એજન્સીઓએ ટેકાનાં ભાવથી રાજ્યમાં ખેડૂતો પાસેથી ડુંગળીની ખરીદી કરી રહી છે. મહારાષ્ટ્ર રાજ્યની સાથે ડુંગળી ઉત્પાદન કરતાં બીજા રાજ્યો જેમ કે રાજસ્થાન, મધ્યપ્રદેશમાં પણ ડુંગળીની ખરીદી કરવામાં આવશે. ગયા વર્ષે ડુંગળીના છુટક ભાવ ખુબ ઊંચા

ગયા ત્યારે સરકારે ૮૦૦૦ ટન ડુંગળીની ખરીદી કરી હતી. અત્યારે દેશની રાજધાનીમાં ડુંગળીના છુટક ભાવ પ્રતિ કિગ્રા રૂ.૨૦ની આસપાસ છે. સામાન્ય રીતે ઓગષ્ટ-સપ્ટેમ્બર માસમાં ડુંગળીના ભાવ ઊંચા હોય છે.

આ વર્ષે કેરીનું સારું ઉત્પાદન ભાવોને નિયંત્રણમાં રાખશે

વિશ્વમાં કેરીનું ઉત્પાદન કરતા દેશોમાં ભારત મોખરાનું સ્થાન ધરાવે છે અને વિશ્વના કુલ કેરીના ઉત્પાદનમાં લગભગ ૪૧ ટકા હિસ્સો ધરાવે છે. ગત વર્ષ ૧૮.૫૨ લાખ ટન કેરીના ઉત્પાદન સામે આ વર્ષે એટલે કે ૨૦૧૫-૧૬ નાં જૂન અંત સુધીમાં ૧૮.૯૧ લાખ ટન ઉત્પાદન (૨.૧ ટકા વધારે) થવાનો અંદાજ છે. કેરીનું ઉત્પાદન વધુ હોવાથી તેના ભાવો ઊંચા રહેવાની શક્યતા નથી. તેલંગાણા રાજ્યમાં કમોસમી વરસાદ અને ગરમ તાપમાનના કારણે કેરીના ઉત્પાદનમાં ઘટાડો નોંધાયો છે. તે સિવાયનાં અન્ય રાજ્યોમાં કેરીનું ઉત્પાદન ગયા વર્ષ કરતા સામાન્ય કે વધુ થયું છે. આંધ્રપ્રદેશ અને ઉત્તરપ્રદેશ ભેગા મળી દેશના કેરીના કુલ ઉત્પાદનમાં અડધો હિસ્સો ધરાવે છે. સમગ્ર વિશ્વમાં અંદાજે ૧૩૦૦ કરતાં વધુ

કેરીની વિવિધ જાતો જોવા મળે છે. તેમાંથી ભારત દેશમાં લગભગ ૧૦૦૦ કેરીની વિવિધ જાતો પ્રાપ્ય છે. ભારતમાંથી લગભગ ૫૦ ટકા જેટલી કેરીની નિકાસ માત્ર યુએઈમાં કરવામાં આવે છે જે સૌથી વધુ છે ત્યારબાદ યુકે અને સાઉદી અરેબિયાનો ક્રમ આવે છે.

બજાર વર્ષ ૨૦૧૬-૧૭ માં સરકારે ઘઉંની ખરીદી ત્રણગણી કરી

એક અહેવાલ પ્રમાણે સરકારની એજન્સીઓએ આ વર્ષે એટલે કે બજાર વર્ષ ૨૦૧૬-૧૭ (એપ્રિલ-૨૦૧૬થી શરૂઆત) માં અત્યાર સુધી ૧૪.૫૮ મિલિયન ટન ઘઉંની ખરીદી કરેલ છે જે ગત વર્ષ આ સમયગાળા દરમિયાન ખરીદેલ ૫ મિલિયન ટન કરતાં લગભગ ૩ ગણી છે. દેશમાં ક્લૂડ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા (એફસીઆઈ) અને રાજ્યની એજન્સીઓએ લઘુત્તમ ટેકાના ભાવે ઘઉંની ખરીદી કરી છે. ચાલુ વર્ષે સરકારે ઘઉંની કુલ ખરીદીનો અંદાજ ૩૦.૫ મિલિયન ટન મુક્યો હતો. જ્યારે ગયા વર્ષે ૨૮.૦૮ મિલિયન ટન જેટલી ઘઉંની ખરીદી થઈ હતી. રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ (એનએફએસએ) અન્વયે જાહેર વિતરણ

વ્યવસ્થા અને અન્ય સમાજ કલ્યાણની યોજનાઓ માટે ૨૭ મિલિયન ટન ઘઉંની જરૂરિયાત છે. અત્યારે ૩૩ રાજ્યોમાં રાષ્ટ્રીય ખાદ્યાન્ન સુરક્ષા અધિનિયમન અમલમાં છે.

સામાન્ય રીતે ઘઉંનું બજાર વર્ષ એપ્રિલ થી માર્ચ છે પણ ઘઉંની ખરીદીનો મોટો જથ્થો શરૂઆતનાં ત્રણ માસમાં (એપ્રિલ થી જુન) મેળવવામાં આવે છે. કૃષિ મંત્રાલયનાં બીજા આગોતરા અંદાજ મુજબ ગયા વર્ષે ઘઉંનું ઉત્પાદન ૮૬.૫૩ મિલિયન ટન થયું હતું. તેની સામે વર્ષ ૨૦૧૫-૧૬માં ૯૩.૮૨ મિલિયન ટન (જુલાઈ-જુન) ઘઉંના ઉત્પાદનનો અંદાજ મુકવામાં આવ્યો છે. ૧ એપ્રિલ ૨૦૧૬નાં રોજ ખરેખર ખાદ્યાન્નની જરૂરિયાત ૨૧.૦૪ મિલિયન ટનની સામે એફસીઆઈ પાસે ૩૬.૬૯ મિલિયન ટન જેટલો ખાદ્યાન્નનો જથ્થો છે.

ઝ-૨ પ્રકારના દૂધ આપતી ગાયોને શોધવાની તપાસ ઝડપથી કરવાની જરૂરિયાત

માનવીના બાળપણ થી વૃદ્ધાવસ્થા સુધી દૂધ એ અત્યંત આવશ્યક પ્રવાહી ખોરાક છે. દૂધ અને તેની બનાવટોથી માનવીને અસંખ્ય આરોગ્યપ્રદ લાભો મળે છે. વિશ્વમાં લોકો આશરે ૧૩% પ્રોટીનની જરૂરિયાત દૂધ અને દૂધની બનાવટોમાંથી સંતોષે છે. પ્રાચીનકાળથી જ દૂધને આરોગ્ય માટે અમૃત સમાન ગણવામાં આવેલ છે. તાજેતરમાં સમગ્ર વિશ્વનાં દૂધ વપરાશકારોમાં ઝ-૧ અને ઝ-૨ પ્રકારના દૂધની ઘણી ચર્ચાઓ ચાલે છે. કેટલાંક અભ્યાસો એમ દર્શાવે છે કે ગાયનું ઝ-૨ પ્રકારનું દૂધ એ ઝ-૧ પ્રકારનાં દૂધની સરખામણીએ તંદુરસ્તી માટે વધુ લાભદાયક છે. દેશી ગાયમાંથી પ્રાપ્ત થતું પ્રોટીન સહીત ઝ-૨ પ્રકારનું દૂધ

દીર્ઘકાલીનથી કેટલીક ગંભીર સમસ્યાઓ/રોગો જેવા કે હૃદય અને રક્તવાહિનીઓના રોગ, મધુપ્રમેહ અને ન્યુરોલોજીકલ વિકૃતિઓ તથા બીજી કેટલીક ગંભીર બીમારીઓની સામે રક્ષણ પૂરું પડે છે

કેન્દ્રના માનનીય કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રીએ દર્શાવ્યું કે હવે દેશી ગાયનાં દૂધની કિંમત, દૂધની બનાવટો અને તેનું માર્કેટિંગ અલગ કરવાનો સમય આવી ગયો છે. દેશી ગાયના દૂધની ઉંચી કિંમત જરૂર મળવી જોઈએ. તેનાથી માત્ર ગ્રામીણ અર્થતંત્રમાં સુધારો આવશે અને દેશની ગાયોની જાતોનો વિકાસ અને સંરક્ષણ પણ થશે. તેથી જ ગાયોમાં ઝ-૨ પ્રકારના દૂધની તપાસ ઝડપથી થાય તેવી પદ્ધતિ વિકસાવવાની તાતી જરૂર છે.

અનુ.નં.	પાક/ પાક જૂથ	પાક ઉત્પાદન (મિલીયન ટન)		
		૨૦૧૪-૧૫	૨૦૧૫-૧૬	% વધારો / ઘટાડો
૧	ચોખા/ડાંગર	૧૦૫.૪૮	૧૦૩.૩૬	-૨.૦૧
૨	ઘઉં	૮૬.૫૩	૮૪.૦૪	+૮.૬૭
૩	હલકા ધાન્ય પાકો	૪૨.૮૬	૩૭.૭૮	-૧૧.૮૫
૪	કુલ કઠોળ	૧૭.૧૫	૧૭.૦૬	-૦.૫૨
૫	અનાજ	૨૫૨.૦૨	૨૫૨.૨૩	+૦.૦૮
૬	કુલ તેલીબિંયા	૨૪.૩૦	૨૫.૮૦	+૬.૫૮
૭	શેરડી	૩૬૧.૩૩	૩૪૫.૭૨	-૪.૩૨
૮	કપાસ*	૩૪.૮૦	૩૦.૫૨	-૧૨.૩૦
૯	શણ **	૧૦.૬૨	૯.૮૨	-૬.૫૯

નોંધ: *૧ ગાંસડી = ૧૭૦ કિલો અને ** ૧ ગાંસડી = ૧૮૦ કિલો

Foodgrain production

Output (in million tonne)	
2006-07	217.28
2007-08	230.78
2008-09	234.47
2009-10	218.11
2010-11	244.49
2011-12	259.29
2012-13	257.13
2013-14	265.04
2014-15	252.02
2015-16*	252.23
2016-17**	270.1

Source: Agriculture ministry; *third advance estimate, **target

ભારતમાં અનાજના ઉત્પાદનમાં સીમાંત વધારો- કૃષિ વર્ષ ૨૦૧૫-૧૬ માં ૨૫૨.૨૩ મિલિયન ટન

ભારતમાં કૃષિ વર્ષ ૨૦૧૫-૧૬ માં અપૂરતો વરસાદ અને જળાશયોમાં અપૂરતા પાણી હોવા છતાં ત્રીજા આગોતરા અંદાજ મુજબ અનાજના ઉત્પાદનમાં સીમાંત વધારો થશે.

વર્ષ ૨૦૧૫ નાં ચોમાસામાં અપૂરતા વરસાદના કારણે ડાંગર, હલકા ધાન્ય પાકો, કઠોળ પાકો, તેલીબીયા, શેરડી, કપાસ અને શણનાં ઉત્પાદનમાં ઘટાડો નોંધાયો છે.

- ચોખાનું ઉત્પાદન વર્ષ ૨૦૧૪-૧૫ માં ૧૦૫.૪૮ મિલિયન ટન હતું. તે વર્ષ ૨૦૧૫-૧૬ માં લગભગ ૧૦૩.૩૬ મિલિયન ટન થવાનો અંદાજ છે જે ૨.૧૨ મિલિયન ટન ગયા વર્ષ કરતા ઓછું છે.

- આ વર્ષે ઘઉંના ઉત્પાદનનો અંદાજ ૯૪.૦૪ મિલિયન ટન મુક્યો છે જે ગયા વર્ષે (૨૦૧૪-૧૫) ૮૬.૫૩ મિલિયન ટન હતું. આમ આ વર્ષે ઘઉંનું ઉત્પાદન ૭.૫૧ મિલિયન ટન વધારે થવાનો અંદાજ છે.

- વર્ષ ૨૦૧૪-૧૫ માં હલકા ધાન્ય પાકોનું ઉત્પાદન ૪૨.૮૬ મિલિયન ટન હતું તે આ વર્ષે ૩૭.૭૮ મિલિયન ટન થવાનો અંદાજ છે, જે ૫.૦૮ મિલિયન ટન જેટલું ઓછું રહેશે.

- કઠોળનું ઉત્પાદન વર્ષ ૨૦૧૪-૧૫ માં ૧૭.૧૫ મિલિયન ટન હતું. તેની સરખામણીએ વર્ષ ૨૦૧૫-૧૬ માં સીમાંત ઘટાડા સાથે ૧૭.૦૬ મિલિયન ટન ઉત્પાદન થવાનો અંદાજ છે.

- દેશનું કુલ તેલીબિયાનું ઉત્પાદન વર્ષ ૨૦૧૫-૧૬ માં મેળવેલ અંદાજ ૨૫.૯ મિલિયન ટનને ધ્યાનમાં લઈએ તો તે ગયા વર્ષ કરતા ૧.૬ મિલિયન ટન ઓછું છે.

- વર્ષ ૨૦૧૪-૧૫ માં મેળવેલ શેરડીનું ઉત્પાદન કરતાં આ વર્ષે લગભગ ૧૫.૬૧ મિલિયન ટન શેરડીનું ઓછું ઉત્પાદન થશે. આ વર્ષે ૩૪૬.૭૨ મિલિયન ટન ઉત્પાદન થવાનો અંદાજ છે.

- કપાસનું ઉત્પાદન ગયા વર્ષે એટલે કે ૨૦૧૪-૧૫ માં ૩૪.૮૧ મિલિયન ગાંસડી હતું. તે આ વર્ષે અંદાજે ૩૦.૫૨ મિલિયન ગાંસડી (૧૭૦ કિલોગ્રામની એક ગાંસડી) થશે જે ૪.૨૮ મિલિયન ગાંસડી જેટલું ઓછું થશે.

- આ વર્ષે શણનું ઉત્પાદન ૯.૯૨ મિલિયન ગાંસડી (૧૮૦ કિલોગ્રામની એક ગાંસડી) થવાનો અંદાજ છે જે ગયા વર્ષ કરતાં ૦.૭૦ મિલિયન ગાંસડી જેટલું ઉત્પાદન ઓછું છે, એટલે કે વર્ષ ૨૦૧૪-૧૫માં શણનું ઉત્પાદન ૧૦.૬૨ મિલિયન ગાંસડી થયું હતું.

બુક પોસ્ટ

પ્રતિ શ્રી

મોકલનાર:

એગ્રો ઈકોનોમિક રિસર્ચ સેન્ટર

ગુજરાત અને રાજસ્થાન રાજ્યો માટે

(કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રાલય, ભારત સરકાર)

એચ. એમ. પટેલ ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ ફૂલ ડેવલપમેન્ટ,

નંદાલય હવેલીની સામે, પોસ્ટ બોક્સ નંબર ૨૪,

સરદાર પટેલ યુનિવર્સિટી,

વલ્લભ વિદ્યાનગર-૩૮૮૧૨૦, આણંદ, ગુજરાત

ફોન : +૯૧-૨૬૯૨-૨૩૦૧૦૬, ૨૩૦૭૯૯

ફેક્સ : +૯૧-૨૬૯૨-૨૩૩૧૦૬

Acknowledged the information used/taken from the public domain